

הגמרא חוזרת לעסוק בעניין שבו פתחה המשנה, והם הרפואות לכל מיני חולי הבא לעולם. עולה מהגמרא שני סוגים של רפואות:

- רפואת הגוף (בטבע), שבאה ע"י תערובות כאלה ואחרות של כל מיני מאכלים (כגון תרופות שאנו מכירים היום).
- רפואה מעל דרכי הטבע (רוחנית), כגון קמיעות ולחשים מסוימים.

ראשית יש לברר מה הצורך של הגמרא לכתוב בתצורה כה מפורטת את ענייני הרפואות? האם הגמרא היא ספר רפואות ותרופות? וכך שואל המהרש"א (ד"ה לדמא):

יש לשאול בכל הני רפואות הנזכרים בהאי פרקא גם בפרק אין מעמידין אמאי כתבוהו רבינא ורב אשי בתלמוד? הא אמרינן בפ"ק דברכות והטוב בעיניך עשיתי שגנז חזקיהו ספר הרפואות כדי שיבקשו רחמים ושבחוהו חכמים על זאת!

חזקיהו גנז את ספר הרפואות, לכן מדוע רבינא ורב אשי ראו לבאר כאן את סוגי הרפואות? מתוך המהרש"א שיש ערך גדול למנות את הרפואות דווקא בתלמוד וזה לשונו (שם):

ומתוך זה תראה שאין התלמוד חסר מכל החכמות כי לכל חולי תמצא בו רפואה שלימה ואמתית למבינים לשונם ואל יאמר המלעיג על חכמי התלמוד שהיו חסרים מחכמת הרפואה.

כלומר, חכמת התורה איננה חסרה כלום. גם דברים של חיי הגוף הגמרא מביאה ביתר שאת, והדברים יתבארו עפ"י הגמרא הבאה (שבת פב.):

אמר ליה רב הונא לרבה בריה: מאי טעמא לא שכיחת קמיה דרב חסדא דמחדדן שמעתיה? אמר ליה: מאי איזיל לגביה? דכי אזילנא לגביה מותיב לי במילי דעלמא. אמר לי: מאן דעייל לבית הכסא לא ליתבי בהדיא, ולא ליטרח טפי. דהאי כרכשתא אתלת שיני יתיב, דילמא משתמטא שיני דכרכשתא ואתי לידי סכנה. אמר ליה: הוא עסיק בחיי דברייא ואת אמרת במילי דעלמא? כל שכן, זיל לגביה.

רב הונא שאל את בנו מדוע אינו הולך ללמוד אצל רב חסדא, שהרי שמועותיו מחודדות? ענה לו רבה בנו, מפני שהוא מלמד אותנו דברים בעסקי העולם, כגון איך מתפנים בבית הכסא. אמר לו רב הונא לבנו '**הוא עוסק בחיי הבריות ואתה קורא לזה עסקי העולם! בודאי שתלך ותלמד ממנו תורה!**

הרב קוק בעין איה מבאר את הדברים בעומקם, וזה לשונו (פ"ח אות ב'):

ההתגברות השכלית המביאה להתעלס בעולם שכולו טוב אור ושכל היא מביאה את החידוד המפרה שכל הכללים הלימודיים עומדים הם מלאי תנובה מוכנים להוציא מהם המון פרטים לאין חקר ציורים שונים ונחמדים להשכיל. פרי תנובה זה מוציא הוא את פירותיו בתוכן הראוי כל זמן שכל המערכה הלימודית מגמותיה וסדריה נאחזים יפה זה בזה באין דליגה ולקווא. **המטרה של התבוננות לשפר את החיים המוסריים והחמריים צריכה להיות מושגת בשכלו של המעמיק המחודד העושה ציצים ופרחים לתורה וחכמה**, ואז ההפרחה עולה בערכה נובעת ממקורה ומיוסדת ע"פ הבסיס הנפשי של רוח האדם העולה למעלה. אם יעלה על לב אדם שחידוד השמועות יבא מהתנשאות רוח חריף באין מעמד יסודי לכל מגמתה של ההשכלה וחיקור התורני והמוסרי, רק חידוד בלתי נאמן הנכון להזרות לכל רוח יעלה בידו. **ע"כ רק זה האיש הגדול שמחדדן שמעתיה העוסק בחיי דברייא המקיף את כל הצדדים של החיים מרומם עד שפלותם ולכולם הוא מקדיש את התבוננותו הוא המחודד שאליו צריכים ללכת להקשיב ממנו לקח כ"ש זיל לגביה.**

חידוד אמותי בתורה, איננו מתנשא מעל כל עולם החומר, אלא בדיוק הפוך. כמו שמתייחס האדם אל הרוח ביתר עוז, כך צריך להיות האדם מחודד בעניינים החומריים. **ע"כ העיסוק בחיי הבריות הוא מרומם את כל המציאות החמרית כלפי מעלה.**

פשוט הוא שבורא עולם, **הוא אלוקי הרוח ואלוקי החומר**, ואל לנו לעזוב שום חלק בחיי דברייא וחיי הרוח. **נראה שבעומק, שתי הבחינות הללו מתאחדות לשם אחד, ע"י אותו חכם ששמועותיו מחודדות טפי.** ההבנה **שעולם הרוח והחומר מתחברים זה בזה**, וכך גם עולה מהסוגיות שלנו, שאין הרפואות רק בצד החומרי שלהם, אלא יש בהם ממד של רוח היוצא עמהם.

חזקיהו גנז את ספר הרפואות מפני חוסר הבטחון בה' יתברך. חז"ל מביאים את כל מיני הרפואות כדי לחזק את האמונה בה' יתברך, ששמו אחד, גם ברוח וגם בחומר- חיי דברייא.

נקודה חשובה העולה מכאן, בעיסוק ברפואות שהגמרא מציגה, שיש **מבנה לימודי עיוני** בסוגיא. לדוגמא, יש מבנה שהגמרא עוסקת בו: א. חולי בראש. ב. חולי בחצי מהראש. ג. חולי בעיניים. ד. חולי סינוור שבעין. ה. חולי באף. ו. חולי בפה. ז. חולי בשיניים. ח. חולי בגרון. לב, מעיים, ירכיים, ובגיד וכו'.

כלומר, הגמרא מתייחסת כאן לרפואות במבנה מסודר, מלמעלה למטה. באופן שמלוא קומת אדם נכנס בו. מבנה זה משמעותי, משום שאין החולי מגיע בצורה שרירותית אלא **יש לו אחיזה מסודרת במציאות**. כל מחלה והעניין שלה בחינת "מנין ששכינה סועד את החולה – שנאמר: ה' יסעדנו על ערש דוי." (שבת יב:).

המחלות והרפואות הינם בסדר המציאות האלוקית, וע"כ יש לעסוק בה בבחינת וחיי עולם נטע בתוכנו.

(המלב"ם ביאר את הקשר לשלמה המלך, וכן עולה שיש כאן את שתי הבחינות של העולם הרוחני העליון, והעולם הגשמי התחתון).